

Обектите на интелектуална собственост като средство за финансови измами и пране на пари

г-л.ас. д-р Владя Борисова

УНСС, катедра „Интелектуална собственост“

тел. 02/ 9629497

e-mail: vladia_b@hotmail.com

Резюме: В днешното „консуматорско общество“ темите, свързани с печеленето на пари, придобиват все по-голяма актуалност.

Интересите се разпростират, първо, до теми, отнасящи се към по-голямата част от финансовите дейности, практикувани с цел печелене на все повече и повече пари; и второ, до теми, засягащи средствата и методите, използвани за привеждане в действие на тези финансови дейности.

Едновременно с това расте и значението на обектите на интелектуална собственост като фактор за икономически растеж. Тези обстоятелства в среда на свободни пазарни отношения са достатъчна предпоставка, при определени условия, обектите на интелектуална собственост да се превърнат в средство за финансови измами и пране на пари.

Основната теза в изследването е, че обектите на интелектуална собственост могат и служат като средство за финансови измами и пране на пари.

Целта на изследването е да се разработят и анализират механизмите и способите, чрез които обектите на интелектуална собственост биват използвани за финансови измами и за пране на пари.

Резултатът от изследването е разработеният теоретико-практически материал въз основа на почерпен личен емпиричен опит, който може да бъде от полза за лицата, занимаващи се с превантивна дейност в тази област.

Ключови думи: интелектуална собственост, обекти на интелектуална собственост, финансови измами, пране на пари.

JEL: O34, A12, K0, M0.

Актуалност на темата

Като въведение в настоящото изследване бих искала да спомена за организацията и професионалистите, чрез която и с помощта на които реализирах този труд. Настоящата работа е резултат от професионалния опит на автора и експерти в областта на борбата с търговските престъпления.

Това е емпирично изследване, което не е базирано на теоретични литературни източници, а изцяло на реалните казуси от международен

характер и емпиричния опит при тяхното разрешаване, генериран в Commercial Crime Services/International Chamber of Commerce. В настоящото изследване не са предоставени примери, тъй като информацията по разработените случаи е конфиденциална и не подлежи за публично ползване.

Поради това обстоятелство в изследването са разработени и анализирани единствено механизмите и способите за реализиране на финансови измами и пране на пари, като акцентът е върху обектите на интелектуална собственост като средство, подпомагащо и служещо за извършване на посочените криминални дейности.

Може да се каже, че темата е актуална сама по себе си и поради обстоятелството, че в световен мащаб е осъзната нейната значимост чрез създаването на Commercial Crime Services/ ICC като частна международна организация, чиято основна цел е осъществяване на превенция срещу финансови, морски престъпления и престъпления срещу интелектуалната собственост.

Като част от Commercial Crime Services/International Chamber of Commerce, в качеството си на неин консултант, бих искала да изразя благодарността си към своите колеги, чиято професионална компетентност ми помогна да споделя натрупания от мен опит с Вас, читателите.

Въведение в темата

Внешното „консуматорско общество“ теми, свързани с печеленето на пари, придобиват все по-голяма актуалност. Интересите се разпростират, първо, до теми, отнасящи се към по-голямата част от финансовите дейности, практикувани с цел печелене на все повече и повече пари; и второ,

до теми, засягащи средствата и методите, използвани за привеждане в действие на тези финансови дейности.

От правна гледна точка изопачаването на произхода на парите във финансовата система се разпознава като „измама“. Използваните методи и тактики за легализиране на получените т.нар. „мръсни пари“ реализират процеса „пране на пари“.

„Мръсни пари“ са онези пари, които са получени при умишлено извършване на нелегални действия, определени като такива съгласно действащото законодателство на страната, на чиято територия се извършва измамата.

Важно е да се отбележи, че става въпрос за измама, чиято цел е да се генерират доходи, които по своята същност представляват нелегално спечелени пари.

Що се отнася до финансовите измами, те могат да бъдат извършени с помощта на няколко групи средства. От значение е да се направи разграничение между видовете на използваните за това средства, които могат да бъдат легални или нелегални. Независимо от вида на средствата, в по-голямата си част те са предназначени да генерират и „трупат“ активи по таен и често незаконен за това начин.

Използваните средства за осъществяване на финансови измами от своя страна могат да бъдат по своя произход както законни, така и такива, които изрично са забранени от закона. Независимо от произхода на тези средства, от значение е обстоятелството, че те биват използвани за реализиране на криминална дейност.

Примери за такива средства за измама, забранени от закона, са оръжията, наркотиците, проституцията, както и други подобни

дейности. Но често използвани за тези цели в практиката са и ценни стоки, като благородни метали, захар, петрол, произведения на изкуството и други произведения, незабранени от закона, но обекти с висок икономически потенциал.

При извършване на финансови измами често произходът на използваните средства е решаващ за това и дали и впоследствие да не се изперат мръсните пари, получени в резултат на измамата. В някои случаи, отнасящи се към използването на ценни стоки или произведения с висок икономически потенциал, този цикъл бива напълно завършен.

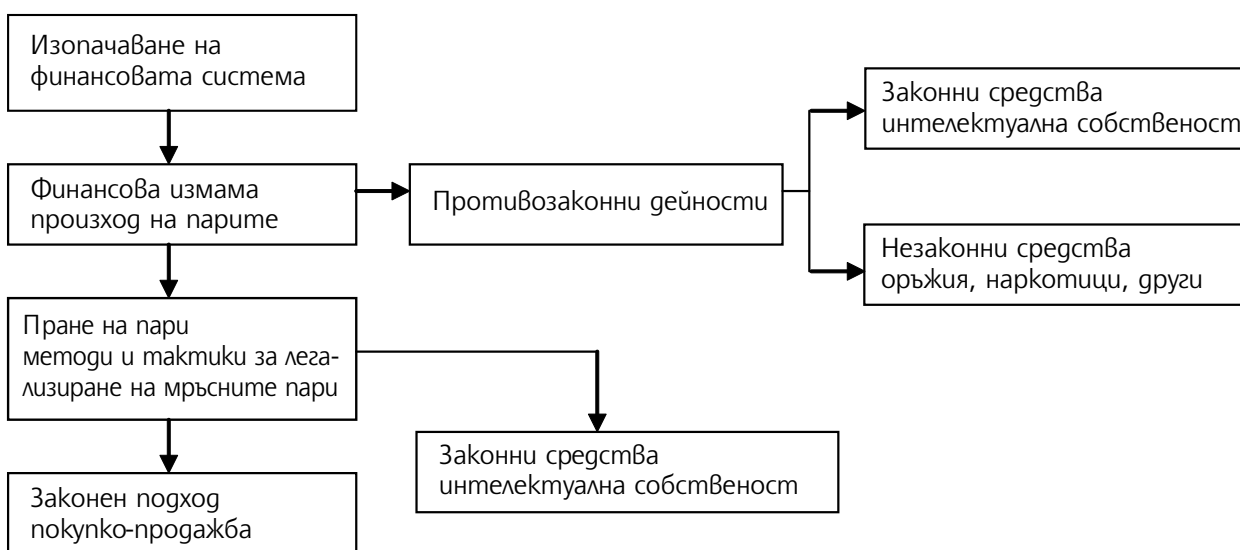
Основна причина за това е, че приложимостта на методите и тактиките за пране на пари в повечето случаи е пряко свързана с принципа на покупко-продажбата, което от своя страна е публично извършвано и напълно легално действие. Поради това при прането на пари е характерно да се използват обекти със значителен потенциал.

Процесът на пране на пари в повечето случаи обхваща действия, които по своя про-

изход не са криминални. Поради това основният момент, криминализиращ деянието, е наличието на връзка между двете нелегални действия – измамата и прането на пари. Следователно, ако веднъж е била извършена финансова измама, тя ще бъде последвана от пране на пари (виж фигура 1).

Специфично и често използвано средство за генериране на пари е интелектуалната собственост. Причината за това се крие в нейната природа. Това са нематериални дълготрайни активи за фирмата, които по своята същност са резултат от вложените творчески усилия на определена личност/колектив.

Поради това те са уникални и техният икономически потенциал има тенденцията да се увеличава във времето. Независимо от това, не всички обекти на интелектуална собственост могат да служат като средство за измама или пране на пари. Такива са само онези, които са висококомерсиални, например търговските марки, или тези, които не са висококомерсиални, но са уникални в своята оригиналност, представена от ав-

Фигура 1

торския талант, изразен в произведенията на изкуствата например.

Обяснение за тази особеност е „пазарната гъвкавост“ на обектите на интелектуална собственост, както и качеството им да придават социална принадлежност¹ на техният притежател. Това са обекти, които градят преди всичко положителен имидж за лицето, което ги използва².

Положителният имидж например е резултат от т.нар. маркова ценност. Нейното формиране, както и на ценността на произведенията на изкуството, се извършва по различни начини. Ценността на марката е свързана с нейното добро име и известност, които са и гаранция за качеството и произхода на стоките и услугите, за които тя е регистрирана.

Произведенията на изкуството се оценяват въз основа на тяхната уникалност и оригиналност. Дори нещо повече, тяхната ценност се увеличава и от наличието на връзка между авторското виждане и обществените потребности, задоволявани чрез използване на създаденото от него произведение.

Най-често обществените потребности по своята същност представляват пазарни потребности, т.е. формират кривата на търсенето. Цената на произведението зависи

правопропорционално от движението на следните фактори – уникалността на произведението и степента, в която то задоволява обществените потребности.

По принцип цената на обектите на интелектуална собственост трудно може да бъде определена с точност. Това е така, тъй като цената зависи от множество икономически фактори, и най-вече от пазарните условия, чиято бъдеща динамичност или застой е трудно да бъдат прогнозирани. Още повече че обектите на интелектуална собственост притежават и формират своята ценност въз основа на специфичен фактор като човешката креативност и интелект.

Нещо повече, когато обектите на интелектуална собственост станат част от производствен процес, тяхното използване³ води до формирането на т.нар. „добавена стойност“. Най-общо казано тя е резултат от намалените производствени разходи за суровини, материали, труд и време, подобреното качество на продукцията и нейната новост за потребителите и пазара.

Като обекти с висок икономически потенциал, който след тяхното икономическо експлоатиране генерира доходи, и то под формата на допълнителна печалба, обектите на интелектуална собственост представляват значим фактор за икономически растеж.

¹ Социалната принадлежност е социално и комерсиално явление характерно за хора, колекциониращи преди всичко произведения на изкуството. Предполага се, че тези хора принадлежат към специално общество, което добре познава своите членове, притежаваните, продадените и препродадените от тях оригинални колекции. Често продажбите биват извършвани на т.нар. „закрити пазари“ с предварително определена/дадена цена на произведенията. Факторите, оказващи влияние при определянето на цената на такива обекти, най-често са: вложените творчески усилия на създателя, известността на автора, годината на създаване на произведението, както и известният брой неговии препродажби. В повечето случаи дадената цена не отговаря напълно на реалната пазарна цена на обекта. Пазарната цена на обекта е сумата, която купувачът, в определен период от време, е склонен да заплати, за да го придобие, т.е., за да стане негов собственик.

² Под използване, що се отнася за обекти на интелектуална собственост, се разбират действията, позволени от закона, описани в специалното законодателство в областта.

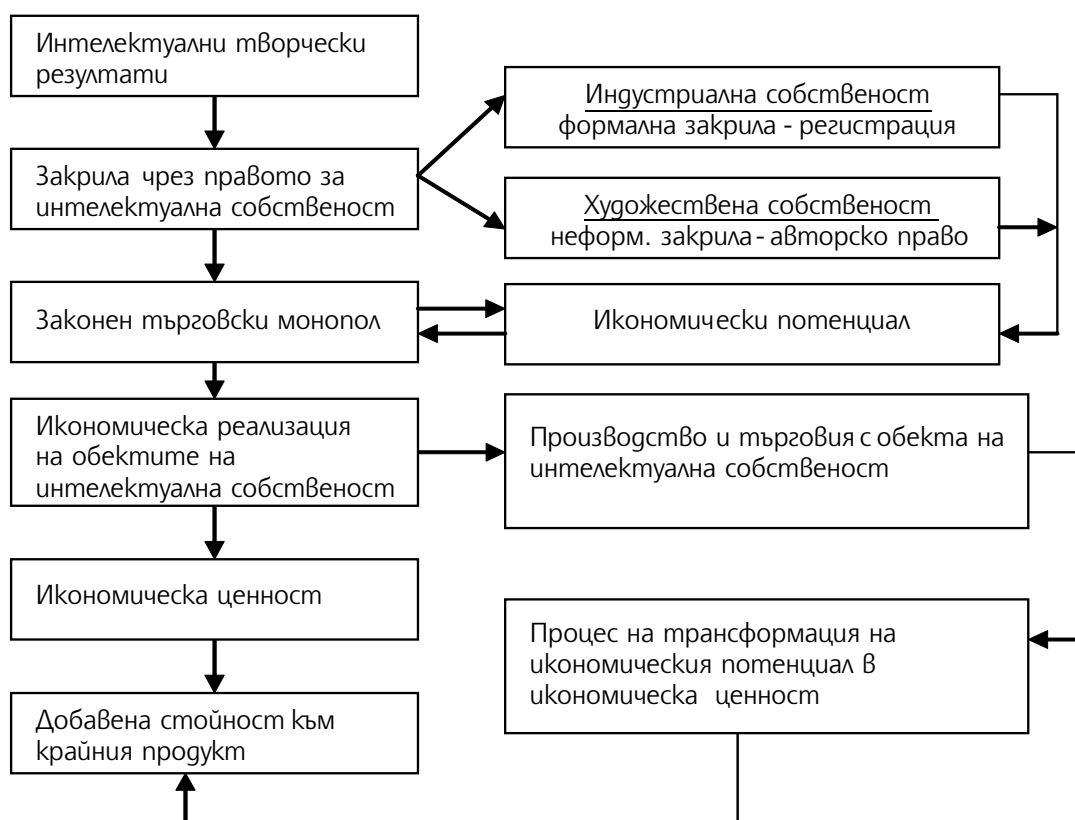
³ В сферата на интелектуалната собственост под използване се разбират всички дейности, свързани с производство и търговия на съответния обект на интелектуална собственост. Особеност е, че за използване се счита и лицензирането, т.е. даването на разрешение за използване на същия този обект.

Защо обектите на интелектуална собственост могат да бъдат ценно средство за финансови измами и пране на пари

Обектите на интелектуална собственост притежават интелектуален потенциал, който се предоставя в ръцете на едно лице под формата на търговски монопол след получаване на правна закрила, т.е. патентоване, регистрация или автоматично от момента на тяхното създаване, що се отнася до произведенията на изкуството.

От тази гледна точка правната закрила на обекта предоставя за неговия притежател търговски монопол за производство и търговия чрез използване на защитения обект за територията на определен пазар⁴ (Виж фигура 2).

Икономическият потенциал на обектите на интелектуална собственост, ползващи се със закрилата на индустриалното право или авторското право, може да бъде изведен въз основа на общия принцип за определяне на тяхната цена, например като функция на направените разходи за създаване на обекта⁵.

Фигура 2

⁴ Пазарът, на който може да се произвежда и търгува със защитен обект на интелектуална собственост, възползвайки се от търговския монопол, зависи от територията, за която този обект е получил закрила. Това се отнася за обектите на индустриална собственост като изобретения, търговски марки, индустриален дизайн и други. Що се отнася до произведенията на науката, литературата и изкуството, т.нар. обекти на авторско право, неговата закрила се предоставя за територията, на която неговият носител комерсиализира или репродуцира закриляното произведение.

⁵ Под производствени разходи в сферата на материалното производство се разбира съвкупността от разходите за суровини и материали, вложеният труд и отделеното време за създаването на определен обект на интелектуална собственост.

Това е т.нар. „разходен подход за определяне цената на лиценз“.

Оценката на обектите на индустриална собственост, като изобретения, полезни модели и търговски марки и промишлен дизайн, се извършва по специфичен подход. Така например в областта на изобретенията се извършва оценка на т.нар. изобретателска стъпка.

По своята същност това е интелектуалният принос на изобретателя в полза на общественото стопанство, върху който се установява търговски монопол посредством закрива, предоставяща му изключително право на интелектуална собственост.

По отношение на търговските марки цената се определя от добавената от тях към стойността на продукта като такъв т.нар. маркова ценност.

Предвид особената природа на обектите на интелектуална собственост, а именно нематериалния им характер, разходният подход не е абсолютно точен за целите на тяхната оценка.

За да се определи сравнително точно икономическият потенциал на обекта, той трябва да е бил част от производствен процес или търговия за определен период от време⁶. През този период ползвателят на обекта, било то прякят носител на правата или договорен такъв, трябва да е генерирал т.нар. допълнителна печалба, която е резултат от използването на обекта.

Законодателствата в областта на интелектуалната собственост в повечето европейски страни предвиждат условно казано

петгодишен период на т.нар. допустимо неизползване на закриваните обекти.

Законодателят е преценил, че това време е достатъчно за установяване на производствена или търговска дейност и за намиране на целеви пазар. Важно е да се отбележи, че ако неизползването на обекта продължи и след законово установения срок, това се счита за злоупотреба с легално предоставения търговски монопол, в резултат на което той може да бъде отнет по искане на трето, заинтересовано от използването на обекта лице.

Като правило, обектите на интелектуална собственост, ако отговарят на пазарното търсене, увеличават своя икономически потенциал с течение на времето. Поради тази особеност, както и поради спецификата на тези обекти, тяхната оценка се извършва съобразно друг принцип. Това е принципът за определяне цената като „функция от бъдещите приходи“.

Що се отнася до обектите на интелектуална собственост, приходният подход дава по-реална оценка за техния икономически потенциал, отколкото разходният подход.

Механизми и способи за реализиране на финансови измами и пране на пари чрез използване на обектите на интелектуална собственост

Знанията за наличието на тези съществени различия при използването на двата оценъчни подхода могат да бъдат приложени

⁶ За да бъде използван обектът на интелектуална собственост, често е необходимо време, през което той да бъде внедрен, да се реализира производствен процес, на чийто изход да има потенциално комерсиална продукция. Първата година след придобиване на лиценза се нарича базова година. Нейните стойности служат като основа за бъдещата оценка на използвания обект.

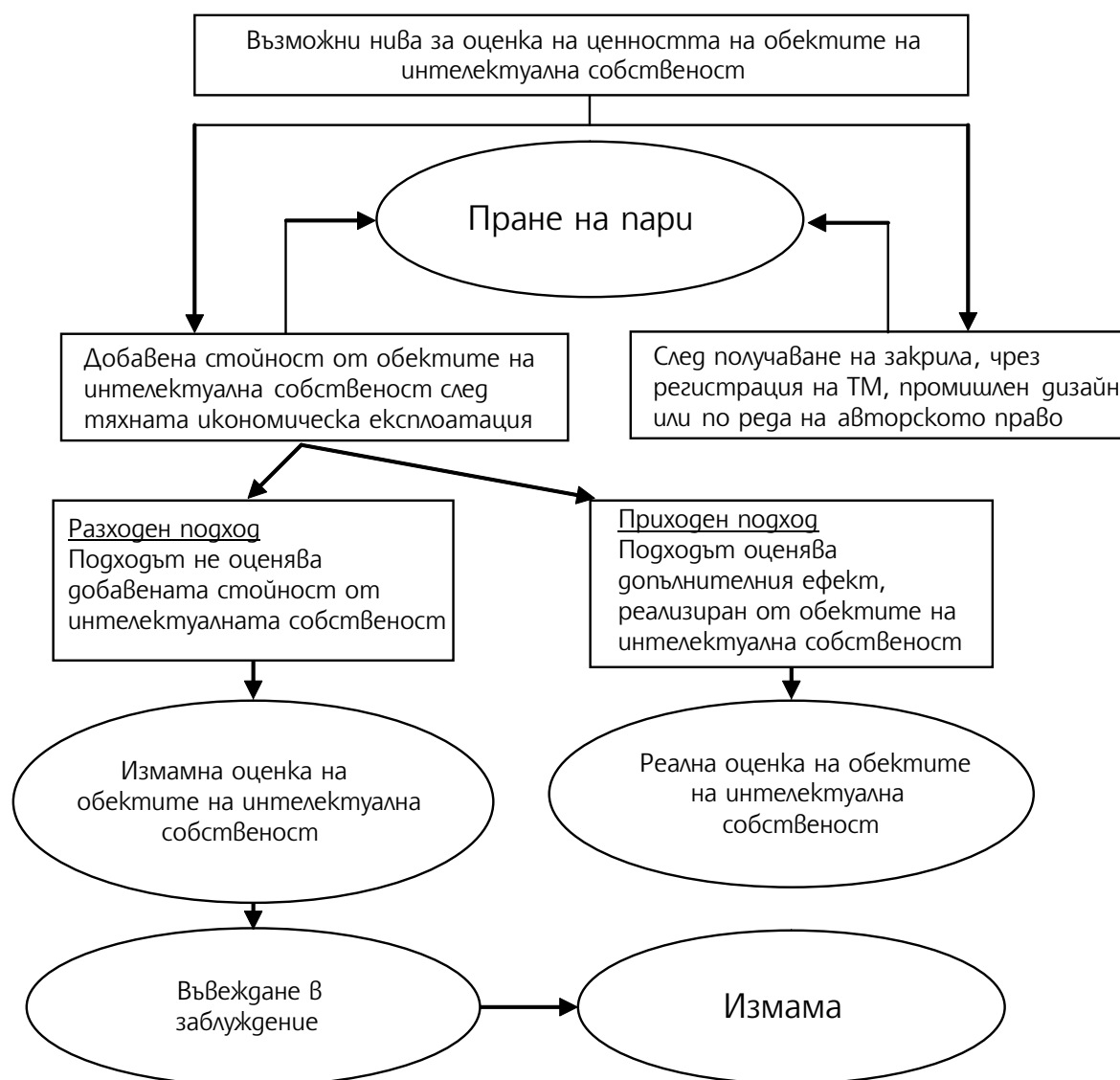
за реализиране на финансови измами, а оттам и за пране на пари.

Играта при използването на различните оценъчни подходи и икономическата експлоатация на обектите в определени времеви граници може да бъде средство за извършване на сериозни криминални дейности.

Закупуването на обекти на интелектуална собственост по цена, определена чрез разходния подход, и тяхната препродажба по

цена, определена чрез приходния подход, след определен период от време е възможност за извършване на измама. Същинската измама ще бъде извършена, ако всички тези действия са обмислени и целят придобиването на активи по криминален начин.

Наличието на умисъл в действията в този конкретен случай е съществено условие за реализиране на престъплението измама, тъй като оценката на обектите, извършена по реда на разходния подход, не е нито нелегал-

Фигура 3

на, нито изрично забранена от закона. Независимо от това, когато тя е направена умишлено, за да измами и заблуди пазарните участници, се превръща в криминално действие, чрез което се печелят пари по криминален начин. Това са т.нар. „мръсни пари“.

От друга страна, и поради двойната природа (не само като средство за измама, но и за пране на пари) играта при оценяването на обектите може да служи и за пране на пари.

Тази възможност се реализира, когато обектите на интелектуална собственост са придобити на ниска цена с мръсни пари и препродадени на реалната им пазарна цена. Получените пари от препродажбата ще бъдат законно изпрани. По принцип, за да се реализира пране на пари, парите трябва да са били придобити чрез различни криминални действия, в този случай техният произход, що се отнася до вида на криминалното деяние, не е от значение (виж фигура 3).

Друга възможност за пране на пари е встъпването в търговско дружество под формата на съдружие. Съществува възможност съдружник да участва в дружествения капитал на компанията посредством „апортна“ вноски, т.е. непаришна вноски. Законодателството позволява тази непаришна вноски да бъде материален или нематериален актив, притежаващ определен икономически потенциал, който, преди активът да стане част от капитала на дружеството, трябва да бъде оценен в пари.

Независимо от вида на непаришната вноски, тя трябва да притежава висок потенциал. Определената ѝ цена представлява размерът на дяловото участие на съдружника в капитала на дружеството.

Нематериална непаришна вноски могат да бъдат обектите на интелектуална собственост, чиято оценка се извършва по един от

вече разгледаните оценъчни подходи. Когато интелектуалната собственост се използва за попълване на капиталово участие, се създава възможност, при която тя да бъде използвана за измама и на един по-късен етап – за пране на пари.

Измама ще бъде реализирана при извършване на нереална оценка на нематериалния актив, преди неговото приемане като част от капиталовата вноски в дружеството. След трансформирането на актива в капиталов дял автоматично се създава ситуация за бъдещо пране на парите, получени в резултат на тази реализирана измама.

Апортът сам по себе си като вноски може да бъде извършен по два различни начина. Първо, директно като актив, като дял или пари, дадени пряко от вносителя на апорта. Вносителят трябва да е банка или друга финансова институция. Те имат правото да задържат обекта за определен период от време, през който предоставените пари трябва да бъдат върнати. В описаната ситуация съществуват няколко индикатора за потенциално пране на пари. А именно, че обектът е предоставен срещу чисти пари.

Втората възможност е пряко участие с размера на цената на обекта в капитала на дружеството. Реално сумата на това участие ще бъде видима единствено в счетоводния отчет на фирмата.

Съществуват два възможни начина, през които тези „невидими“ пари могат да бъдат изпрани. Първият начин за пране на пари може да се извърши чрез увеличаване или намаляване на капитала на дружеството, както и чрез продажба на дялове или активи на компанията.

Друга възможност в тази насока за пране на пари е, когато внесените нематериални ак-

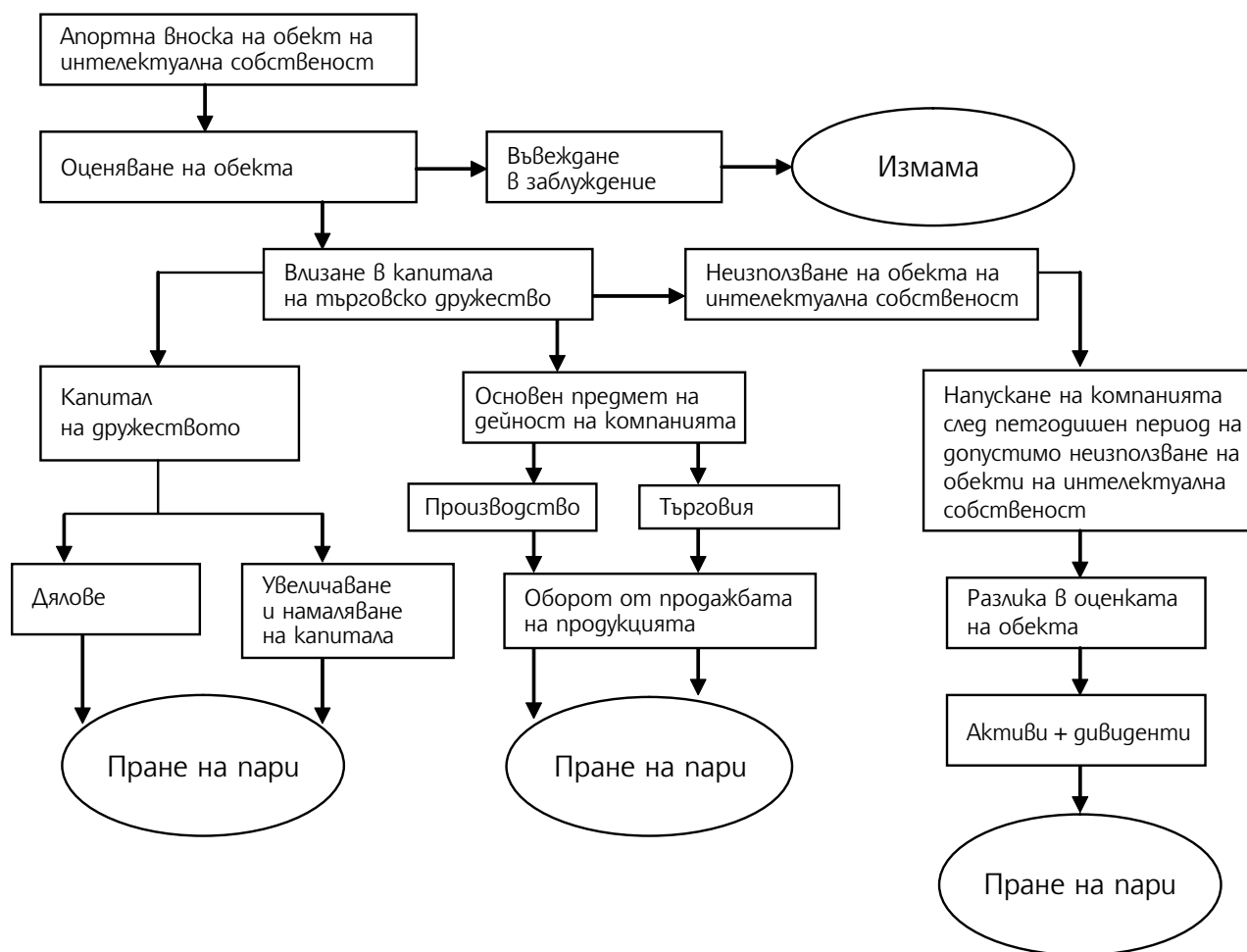

тивни представляват средства за реализиране на основния предмет на дейност на фирмата. Например патент за закриляно с право на интелектуална собственост изобретение за производство на определени продукти. В този случай реализираната печалба от оборота при продажбата на съответните продукти ще бъде от чисти пари, а оборотът сам по себе си ще е предпоставка за тяхното изпирене.

В описаната схема придобитите обекти на интелектуална собственост могат да бъдат използвани в зависимост от предмета на дейност на компанията. Закупуването на търгов-

ска марка винаги е полезен ход, придобиването на авторски права върху съответни произведения изисква по-специфичен предмет на дейност на фирмата, например издателска къща, галерии, бижутерски ателиета и други⁷.

Съществува и друга възможност за измама – чрез капиталово участие с вече придобити мръсни пари. В този случай парите, придобити чрез криминални действия, биват използвани за закупуване на ценен обект на интелектуална собственост, преди участието в капитала на компанията. Обектът на интелектуална собственост сам по себе

Фигура 4

⁷ Бижутата се възприемат като произведения на изкуството и се закрият от авторското право. Формата на бижутото при определени условия може да бъде и промишлен дизайн. Като дизайн закрилата се предоставя след регистрация, но при условието дизайнът да бъде промишлено приложение.

си не е криминално придобит, но парите за неговото закупуване са. Влизането в капиталово участие се извършва легално, но с криминален умисъл тези пари да бъдат изпрани (виж фигура 4).

Вторият възможен начин за пране на пари е умишлено обектът на интелектуална собственост да се задържа в компанията като нематериален неин актив, без да бъде използван по вече споменатия начин. Така реалната стойност на обекта видимо не фигурира в счетоводните документи, там е разписана само цената на неговото придобиване.

Прането на пари в този случай се реализира чрез влизане с капиталово участие в компанията и впоследствие нейното напускане след определен период от време. Този период е необходим, за да може стойността на обекта на интелектуална собственост да се увеличи във времето.

Тази ситуация може да повдигне следния въпрос: Възможно ли е един актив да увеличи стойността си във времето, при положение че не е бил използван.

Що се отнася до обектите на интелектуална собственост, за някои от тях именно това е начинът.

Цената на актива ще се увеличава именно поради неговото неизползване, тъй като това води до промяна на обществените потребности и до увеличение на неговото търсене. Друг

е въпросът дали тази цена ще отговаря на обществено признатите разходи за този обект.

Независимо от това, тази нереална пазарна среда се реализира благодарение на законно предоставения търговски монопол на лицето за конкретния обект на интелектуална собственост. Именно поради това, че едно такова поведение на злоупотреба с търговския монопол може да доведе до блокиране на цял пазарен сектор, законодателно е установено задължението за използване на обекта след определен период от време от неговата закрила.

Това изискване съществува за някои от обектите на индустриална собственост, като изобретения, търговски марки, промишлен дизайн и други. Ако такива обекти не са били използвани най-общо казано в петгодишен период след тяхната регистрация, търговският монопол, получен в резултат на тази закрила, бива отнет.

Тази разпоредба не се отнася за обектите на авторско право като произведенията на изящните и пластичните изкуства, архитектурните произведения и други⁸.

Това обстоятелство улеснява процеса на пране на пари в своя край да обхваща голяма парична сума. Количеството на изпраните пари се изчислява от разликата между реалната цена⁹ на обекта и платената цена¹⁰ на обекта по време на неговата покупка, добавена към увеличението на пазарната цена на обекта за времето на задължителния период за неговата употреба¹¹. Всичко това

⁸ Описаното различие се дължи на вариантите на предоставяната закрила на обектите на интелектуална собственост. Индустриалната собственост се предоставя след регистрация на обекта и получаването на защитен документ, а художествената собственост – автоматично, от момента на създаване на произведението.

⁹ Цената е определена по разходния подход.

¹⁰ Цената е определена по приходния подход.

¹¹ Често това е период от пет години от получаване на закрила на обекта. Този период е необходим, за да може обектът да разгърне напълно своя икономически потенциал чрез организацията и участието си в производствения или комерсиален процес. Поради това значимо обстоятелство законодателят поставя в задължение използването на закриляни от интелектуалната собственост обекти. Както вече бе споменато, това не важи за обектите на авторско право.

ще даде размера на напълно законния доход, т.е. на чистите пари, получен в резултат от продажбата на обекта.

(реалната цена – заплатената цена) + (реалната цена – пазарната цена) = изпрани пари, получени в резултат на описаната операция.

Други възможни начини за измама и пране на пари посредством обектите на интелектуална собственост са институтът на особения залог и някои криминализирани действия в областта на авторското право.

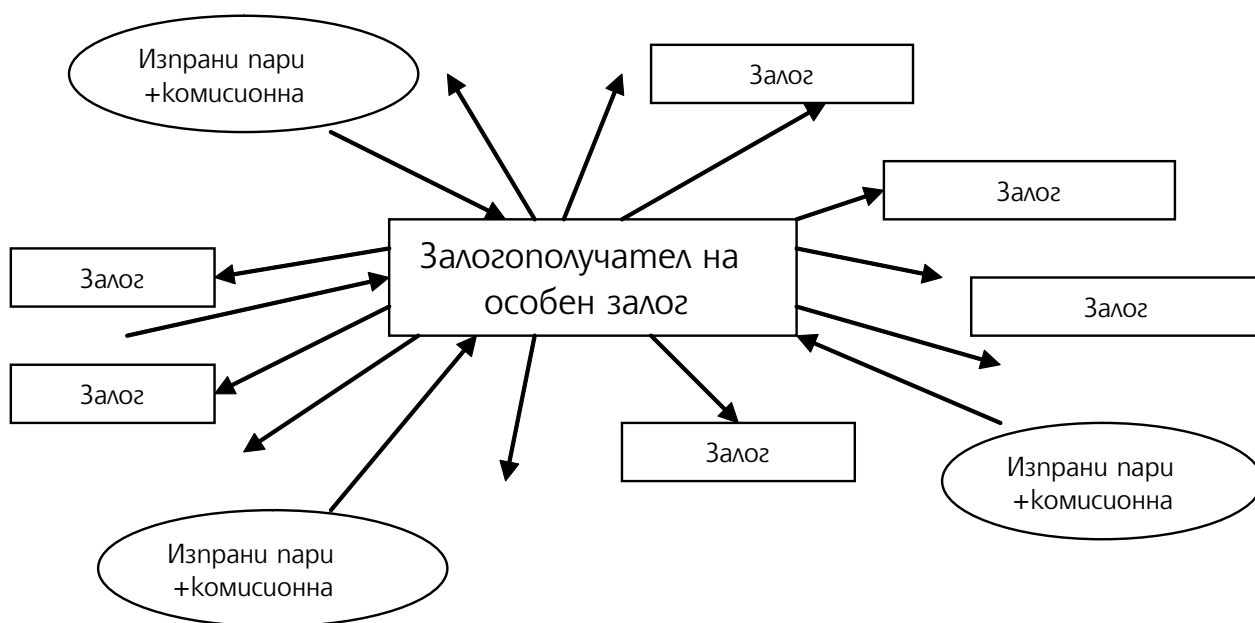
Установяването на особен залог само по себе си е напълно легално действие, приложимо за обектите на интелектуална собственост. Залогът се нарича особен, тъй като апортираният обект, материален или нематериален, остава в патримониума на неговия собственик, независимо че срещу апорта той получава определена сума. Идеята на особения залог е лицето, направило залога, да може да използва заложения обект в своята бизнес дейност така, че да реализира доход, с който да заплати су-

мата, получена срещу залога. В описаната ситуация вероятността да се реализира пране на пари е по-голяма, отколкото да се извърши измама.

Това е възможно да стане при обратна логика на действията (виж фигура 5).

Процесът по изпиране на парите се извършва от залогополучателя към залогодателя чрез предоставяне на криминални пари срещу залога. Този бизнес би бил значително доходоносен, тъй като залогополучателят може да е такъв едновременно на множество залогодатели на различни ценни обекти с различна стойност, като в същото време действащото лице не получава никакъв материален обект.

Най-важната част от описаната дейност е лицето да се отърве от мръсните пари и да получи за това изпран приход. В повечето случаи за всеки залог се дължи и определен процент комисионна. Що се отнася до този случай, това е чистата печалба от процеса на пране на пари.

Фигура 5

Друга криминализирана практика е да се „открадне“ чуждо произведение, да се репродуцира и впоследствие продаде под чуждо име или под името на трето, напълно независимо от описаната дейност лице. Това е т.нар. престъпление „плагиатство“.

Възможно е авторското право да бъде нарушено и чрез добавяне на името на лице, различно от автора, като съавтор или направо като създател на произведението. Това е съставът на престъплението „направено съавторство“.

По своята същност тези дейности са криминални, тъй като лицето, осъществило ги, е действало с умисъл, в резултат на което е реализирало солидни финансови постъпления от разпространението на произведението под името или в съавторство с известен автор.

Тази система за измама е приложима най-вече в областите на издателската дейност, бижутерството, произведенията на изкуството, като картини, скулптури и други ценни произведения.

Измамата се реализира чрез репродуциране на произведението под чуждо име.

Извършеното криминално действие нарушава изключителното авторско право на истинския автор да:

- разрешава репродуцирането и разпространението на копията от произведението;
- изисква неговото име или идентифициращ го знак да бъде поставено на видимо място върху произведението или неговата обложка при всяка поредност и вид на неговото използване.

Така произведенията биват използвани за измама, често следвана от пране на пари. Престъплението реализира доходи, които по първоначалния си произход са мръсни пари. По-нататък продажбата на всяко едно криминално направено копие ще бъде изпиране на първоначалния доход.

Друга честа практика и доходоносен бизнес в областта на измамите и прането на пари е фалшифицирането на обекти на интелектуална собственост. Най-голяма щета се нанася на потребителите, лоялни на определен производител или автор. Те закупват стоката, произведението, често без да предполагат, че може недобросъвестно да бъдат въведени в измама по отношение на нейния произход.

Някои производители, за да ограничат възможността за измама на клиентите, използват холограми, отличаващи оригиналните продукти от фалшификатите. Холограмите сами по себе си също представляват обекти на интелектуална собственост, най-често като произведения и алтернативно като промишлен дизайн¹².

Практика е, за да се заздравя закрилата върху продукта, холограмата да притежава вида на регистрираната търговска марка или промишлен дизайн. Като обект на интелектуална собственост холограмите често стават предмет на фалшификация. Тяхното фалшифициране също представлява една от възможностите за измама и пране на пари.

Друг възможен източник на финансово изопачаване може да бъде съществуването на определен бизнес, свързан с бижута, произ-

¹² По-често предпочитана закрила е авторскоправната, заради времевото ограничение в закрилата на промишления дизайн – максимум 25 г. Изключителното право върху холограмата по правило принадлежи на нейния автор, но в повечето случаи то влиза в патримониума на лицето, поръчало разработването на холограмата. Тази ситуация е изключение от правилото, тъй като отношенията са създадени по силата на договор за поръчка и правото принадлежи на поръчителя.

Ведения на изкуството и антики и нумизматични предмети.

Управлението на такъв вид бизнес е свързано при определени условия с нелегални дейности, реализирани на аукциони или търгове на културни ценности. В повечето случаи дилърите имат възможност да спекулират с цената на обектите. Това води до значително и неочаквано увеличение на цената на обекта чрез наддаване за изключително кратък период от време.

Присъщата динамичност на тези пазари предоставя възможност за много скорошна и доходоносна препродажба на съответните обекти. Понякога след края на аукциона цената на обекта автоматично се увеличава до 50 %. Поради това от значение е препродажбата им да се извърши възможно най-бързо, докато интересът на участниците все още е висок. Една от причините за голямата динамичност на тези пазари е желанието за принадлежност към определена социална страта, най-често по-висока от собствената. Чрез тези пазари се купува обществено положение и престиж.

Когато аукционите или другите публични продажби се извършват легално, всеки обект подлежи на регистрация, както и броят на неговите препродажби, цената и крайният собственик.

Независимо от това фалшивият автор получава пари, като ги изпиря чрез умишлено препродаване на произведението.

Заклучение

Като значима част от икономическата среда интелектуалната собственост е интересен обект за икономическа употреба. Икономическият потенциал, като израз на добавената стойност от обектите на интелектуална собственост, е значим фактор за икономическо развитие и успех. Тези характеристики, както и високата им ценност като динамичен нематериален актив, създават възможност обектите на интелектуална собственост лесно да бъдат използвани като средство за измами и пране на пари.

За да се избегне едно такова негативно въздействие, от значение е стабилността на закрилата, предоставяна от системата на интелектуалната собственост, правилното и целенасочено използване на нейните обекти в полза на обществото, както и обществената информираност за тяхната същност и способности за придобиване, закрила и икономическо експлоатиране.

От друга страна, докато и двете явления – измамата и прането на пари, съществуват, едно от най-предпочитаните легални средства за тяхното реализиране ще бъдат икономически ценните обекти на интелектуална собственост. **ИА**